

Kirkko ja Raamattu

Minulle on annettu tämän alustuksen otsikoksi ”Kirkko ja Raamattu”. Minun pitäisi siis pohtia Raamatun käyttöä kirkossa. Tai kirkon raamattuteologiaa.

Yhden metodin ylivaltaa

Siinä on minusta Suomessa seuraava ongelma: eräs sinänsä hyödyllinen Raamatun tutkimusmetodi, historiallis-kriittinen tutkimus on tullut liian hallitsevaksi.

Tämä aiheuttaa sen, että Raamatun kokonaisuutta eli sen kaanonin ei osata ottaa riittävästi huomioon. Syynä on se, että historiallis-kriittisessä oteessa Raamattua analysoidaan sen kunkin yksittäisen tekstin oletetusta historiallisesta tilanteesta lähtien. Tämä ns. *diakroninen* lähestymistapa aiheuttaa, että kustakin tekstistä on pyrittävä löytämään sen historialliset kerrostumat eli redaktiotasot. Tekstin ”oikea” merkitys löytyy niistä eli siitä, mitä tekstin kunkin redaktiotason ja sitä vastaavan historiallisen ajan inhimilliset kirjoittajat ovat tekstillään tarkoittaneet.

Tämä aiheuttaa sen, että Raamatun kanonista kokonaisuutta on vaikea ottaa huomioon. Kukaan Raamatun tekstien inhimillisistä kirjoittajista tai sen eri redaktiotasojen muokkaajista ei ole kyennyt näkemään, että hänen kirjoittamansa teksti päättyisi osaksi synagogan tai kristillisen kirkon Pyhiä Kirjoituksia. Niinpä historiallis-kriittinen ote hajottaa Raamatun osiinsa. Mutta kokonaisuutta se ei löydä.

Syynä tähän on se, että historiallis-kriittinen ote ei voi ottaa tekstin tulkinnassaan huomioon muuta merkitystä, kuin sen, joka liittyy kunkin tekstin osan kirjoittajan intention. Katoaa mahdollisuus sen näkemiseen, että yksittäisen kirjoittajan ylittävällä kokonaisuudellakin voisi olla sanoma, jokin muu, kuin lukijan sinne laittama.

Kirkolle tällaisen tulkintametodin käyttö on tavaton rajoite. Miksi? Siksi, että kirkon mukaan Raamatun teksteissä ja niiden muodostumisessa on olemassa muukin intentio, kuin sen inhimillisten kirjoittajien intentio. Tai lukijan intentio. Nimittäin Jumalan. Hän on antanut Raamatun syntyä haluamakseen. Hän on antanut tiettyjen ihmisten kirjoittamien tekstien päätyä monimutkaisen toimitustyön tuloksena samojen kansien väliin, osiksi Pyhää Raamattua. Siksi Raamatulla on 1. Mooseksen kirjasta Ilmestyskirjaan asti ulottuva punainen lanka. Se ei tietenkään ole kenenkään Raamatun inhimillisen kirjoittajan intentio tai sanoma. Vaan se on Jumalan intentio, Jumalan inspiraatio, Jumalan sanoma, jonka hän haluaa Raamatun kokonaisuudella ihmisille välittää.

Historiallis-kriittinen tutkimus (jossa on toisaalta paljon hyvää), jos se on ainoa totuutta tuovana pidetty metodi, silloin se väheksyen tuhahtaa äsken mainitulle kanoniselle tulkinnalle: ”Epätieteellistä ja mielivaltaista!”

Jos kirkko hyväksyy tuollaisen kaanonin huomioonottamisen pilkkaamisen osaksi Raamatun tulkintaansa, se tekee itselleen karhunpalveluksen. Onhan kirkon hyvänen aika oletettava, että Jumalakin on olemassa! On olemassa hänen johdatuksensa Raamatun tekstien synnyssä; siksi tekstien kokonaisuudessa on olemassa myös hänen äänensä ja hänen intentionsa. Ne ulottuvat yli sen, mihin Raamatun tekstien inhimilliset kirjoittajat ja heidän intentionsa voivat edes periaatteessa yltää. Historiallis-kriittinen tutkimus ei voi tätä nähdä. Mutta kirkko voi, koska se ottaa huomioon myös Jumalan.

Kirkko on tosiasiaa aina ajatellut näin. Ja edelleen ajattelee näin. Se näkyy esimerkiksi siinä, miten Kirkkokäsikirjaan on valittu Vanhan testamentin ja Uuden testamentin lukukappaleita

kullekin pyhäpäivälle. Historiallis-kriittisen ja diakronisen otteen mukaan niin pitäisi tehdä. Kirkolla on kuitenkin ollut ja on yhä oltava sellainen näkemys Raamatusta, että vaikkapa joulun sanoma näkyy UT: evankeliumiperiköppien lisäksi myös eräissä Vanhan testamentin teksteissä.

Kanoninen lukutapa kunniaan

Tällainen kokonaisuuden huomioon ottava suhtautuminen Raamattuun on onneksi nostamassa päätänsä myös akateemisessa Raamatun tutkimuksessa. Tarkoitin tällä ns. kanonista lukutapaa. Se ottaa huomioon sen, että tekstin historiallisen syntyhetken tuoman kontekstin lisäksi tekstin merkityksen etsintää ohjaa myös yksittäisen *kirjallinen konteksti* : silläkin on merkitystä tekstin toden sanoman löytämisessä, että tekstinpätkä on päätyntä osaksi laajempaa kirjaa ja osaksi Raamatun kaanonaa. Tällaisessa ns. *synkronisessa* otteessa nähdään pelkkää puhtaaksi viljeltyä historiallis-kriittistä otetta paremmin Raamatun laajat kokonaisuudet ja sen punainen lanka.

Samaan suuntaan vie toinen maailmalla jo yli 30 vuotta harjoitettu ote, ns. *narratiivinen tulkinta*. Siinä Raamatun ja sen yksittäisten kirjojen merkityksen etsinnässä otetaan huomioon ennen kaikkea tekstin *kirjallinen juoni*. Otetaan huomioon ns. ”tekstin maailma” eikä kuvitella, että tekstin toden sanoman löytäksään on välttämätöntä pysytellä ”tekstin takana”, kriittisesti rekonstruoidussa historiassa ja siitä löytyvässä kirjoittajan intentiossa.

Olen käsitellyt kirjassani ”Kirkon raamattuteologiasta ja sen puutteesta” (Kirjapaja 2010) aika laajasti niitä haittoja, joita historiallis-kriittisen ja sen tuoman diakronisen otteen yksinvallasta on aiheutunut Suomessa kirkolle ja sen Raamatun käytölle. Ja myöskin ratkaisukeinoja. Mielestäni näitä asioita ei ole lainkaan riittävästi kirkossa huomioitu. Kirkollinen keskustelu Raamatusta keskittyy edelleen vaikkapa sellaisten banaliteettien laukomiseen, kuin että mikä herätysliike on raamatullisin.

Raamattu on Jumalan sanaa mutta ei fundamentalismia

Toinen kirkolliselle Raamatun tulkinnalle olennainen asia se, että Raamattu on *Jumalan sanaa*. Tätäkin on ollut vaikea ymmärtää historiallis-kriittisen otteen yksinvallan aikana.

Historiallis-kriittinen ote on kyllä aivan oikein osoittanut, että Raamattu ei ole Jumalan sanaa siten, että se olisi erehtymättömästi totta, myös luonnontieteellisesti ja historiallisen tarkkuuden suhteen. Tämä löytö on otettava kirkossa todesta eikä haikailtava enää kohti sitä, että Raamattu on Jumalan sanaa, koska se on ”inspiroitu ja erehtymätön”.

Kirkossamme historiallis-kriittinen ote on onneksi hyväksytty laajasti, eikä erehtymättömyysoppi ole yleistä. Vakavana haittapuolena tästä on se, että Raamatun oleminen Jumalan sanaa on jouduttu unohtamaan. Se kun on helposti samaistettu erehtymättömyysoppiin ja fundamentalismiin.

Niinpä useimmat kirkkomme teologit ovat ajatelleet, että Raamattu ei varsinaisesti ole Jumalan sanaa; muutoin kuin kunnioituksen ilmauksena. Tämän ajattelun mukaan Raamattu on sen kirjoittaneiden ihmisten sanaa. He ovat puhuneet ja kirjoittaneet Pyhän kokemuksistaan, joita he ovat saaneet historian tapahtumissa, joissa Jumala on toiminut.

Tämän hyvin yleisen ilmoitusteologisen teorian mukaan Jumalan ilmoitus ei ole Raamatun tekstissä. Se on historiassa, jossa Jumala on toiminut (Offenbarung als Geschichte), kuten Israelin vaiheissa tai Kristuksen ylösnousemuksessa. Jumala ei siis puhu Raamatusta. Hän on puhunut ainoastaan historiassa tapahtuneissa ilmoitusteoissaan. Raamattu on inhimillistä todistusta noista ilmoitusteoista.

Puheaktiteorian tuomat edut

Tämä on kuitenkin kirkon kannalta hyvin puutteellinen teoria. Raamattua messussa luettaessa sanotaan usein: ”Kuulkaamme Jumalan sanaa. Apostoli Paavali kirjoittaa - - ”. Kirkolle siis Jumala puhuu jo Raamatun tekstin tasolla. Teksti ei ole yksin Paavalin sanoja. Se on samalla Jumalan sanoja.

Tämä olennaisen tärkeää, sillä ainakin Lutherin mukaan usko syntyy Jumalan lupauksesta. Ja Jeesus sanoi, ettei ihminen elä yksin leivästä, vaan Jumalan sanoista. Kirkko voi toimia vain, jos sillä on sellainen teoria Raamatusta, jonka perusteella lukija ta kuulija voi ajatella: tässä Raamatun kohdassa Jumala itse puhuu minulle. Hän lupaa minulle pelastuksen ja syntien anteeksiantamuksen ja rauhan ja tarkoituksen ja johdatuksen ja huolenpidon näissä sanoissaan. Siksi uskallan tarttua näihin sanoihin uskolla. Tai: Näissä sanoissa Jumala uhkaa minua tuomiolla. Hän osoittaa elämäni turhuuden. Jumalan minulle puhuma tuomio on otettava todesta, jotten hukkuisi.

Miten historiallis-kriittisen eksegetiikan hyvät ja oikeat löydöt voidaan ottaa huomioon niin, että samalla on mahdollista pitää kiinni siitä että Raamattu on jo konkreettisenä tekstinä Jumalan sanaa; hänen lupaustaan, hänen käskyjään, hänen puhumiaan lohdutuksen sanoja?

Siihen auttaa erinomaisella tavalla ns. *puheaktiteorian* soveltaminen raamattuteologiaan. Sen avulla on mahdollista ymmärtää, miten Raamattu voi olla inhimillisten kirjoittajien kirjoittamaa tekstiä, mutta silti Jumalan sanaa, jossa hän itse puhuu sanaansa: lupauksiaan, käskyjään, lohdutustaan, ohjeitaan jne. Tämän puheaktiteorian esittelyyn en kuitenkaan tässä ehdi, lukekaa mainitusta kirjastani.